

Ku pokrzepieniu serc – powieść *Krzyżacy* Henryka Sienkiewicza

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń zna powieść H. Sienkiewicza *Krzyżacy*. Wie, czym jest fikcja literacka.

b) Umiejętności

Uczeń definiuje pojęcie fikcji literackiej. Potrafi oddzielić fakty historyczne (czasy Krzyżaków, czasy Sienkiewicza) od fikcji ukazanej w powieści.

2. Metoda i forma pracy

Metoda podająca: przedstawienie związków łączących powieść historyczną z romansem rycerskim.

Metoda analityczno-poszukująca: klasa wspólnie przypomina sytuację społeczno-polityczną na ziemiach polskich w 2. połowie XIX wieku. Nauczyciel pyta klasę o analogię między sytuacją Polski z początku wieku XV, a sytuacją ojczyzny Sienkiewicza w 1878 roku.

Metoda oglądowa: uczniowie oglądają obraz Jana Matejki i film *Krzyżacy* w reżyserii Aleksandra Forda.

Dyskusja na temat obiektywizmu w literaturze.

3. Środki dydaktyczne

1. Reprodukacja *Bitwy pod Grunwaldem* J. Matejki.
2. Film *Krzyżacy* w reżyserii Aleksandra Forda.
3. *Krzyżacy* H. Sienkiewicza.

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Geneza powieści historycznej.

Podkreśleniem różnicy między romansem rycerskim, gdzie historia stanowi jedynie tło dla całkowicie fikcyjnych wydarzeń a ukształtowaną w 1. połowie XIX wieku powieścią historyczną, gdzie wymaga się od autora respektowania prawdy historycznej.

b) Faza realizacyjna

Sytuacja polityczna w Polsce w roku 1878.

Jak kształtowała się rzeczywistość społeczno-polityczna w okresie, kiedy w głowie Sienkiewicza rodził się pomysł napisania *Krzyżaków*? Dlaczego polskość w 2. połowie XIX wieku była zagrożona?

Wspólne poszukiwanie analogii w sytuacji Polski w wiekach XIV/XV i XIX:

1. Zagrożenie ze strony Krzyżaków a zagrożenie ze strony zaborców.
2. Połączenie się przeciwko Krzyżakom z Litwą i Rosją a projekty wspólnej walki części

Słowian z Niemcami.

3. Zwycięstwo z potęgą Krzyżaków a nadzieje na odzyskanie niepodległości.

Jakie znaczenie w ówczesnej sytuacji politycznej miał dla Polaków obraz J. Matejki *Bitwa pod Grunwaldem*? Jaki cel przyświecał Sienkiewiczowi, gdy myślał o projekcie powieści?

c) Faza podsumowująca

Poszukiwanie w literaturze i sztuce innych dzieł, o których genezie mogliśmy powiedzieć, że powstały, by podnieść na duchu, dodać wiary, pocieszyć.

Poruszenie problemu wierności faktom i obiektywizmu w powieści historycznej.

Uczniowie próbują odpowiedzieć na pytanie: Czy artysta (pisarz) może zniekształcać rzeczywistość historyczną w imię jakiś wyższych celów? Postawienie pytania: Czy ocenilibyś fabułę *Krzyżaków* jako zafałszowywanie historii, czy może raczej jako dopuszczalne uwypuklenie pewnych faktów, a przemilczanie innych?

5. Bibliografia

1. Jasienica P., *Polska Piastów, Polska Jagiellonów*, Warszawa, PIW 1979.
2. Samsonowicz H., *Krzyżacy*, Warszawa, Agencja Omnipress 1988.
3. Sienkiewicz H., *Krzyżacy*, oprac. T. Bujnicki, Wrocław, Ossolineum 1990, BN I 270.
4. *Słownik terminów literackich*, pod red. J. Sławińskiego, Wrocław, Ossolineum 2000.

6. Załączniki

a) Zadanie domowe

Napisz wypracowanie liczące minimum 1500 znaków na temat: Wartość i znaczenie *Krzyżaków* dla czytelnika początku XX i XXI wieku.

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

Scenariusz jest przewidziany na jedną godzinę lekcyjną. Opcjonalnie można rozciągnąć temat na dwie godziny, poświęcając jedną z nich na obejrzenie i analizę fragmentów filmu *Krzyżacy* w reżyserii Aleksandra Forda.

Sytuacja społeczno-polityczna Polski pod zaborami oraz poszukiwanie na tym tle znaczenia powieści Henryka Sienkiewicza wydają się być głównym wątkiem danej lekcji.

Ciekawym jednak i z pewnością wartym poruszenia zagadnieniem byłoby szersze przedstawienie problemu wierności faktom w literaturze.